

In memoriam Dr. Walter Šmid

18. I. 1875 — 24. III. 1951

Nikdar mirnega duha dr. Walter Šmida je dne 24. III. 1951 zazibal lepi mladenič Thanatos v večno spanje. Prenehal je snovati neumorni arheološki mislec, da se odpočije od dolge, uspehov polne življenjske poti. Še zadnje dni pred smrtjo, je kljub svoji boleznì delal nove načrte in ni niti najmanjše pričakoval, da bo moral tako kmalu zapustiti za vedno svoje arheološko delo.

W. Šmid se je rodil 18. I. 1875 v Gaštejju pri Kranju. Po končani ljudski šoli je šel v Ljubljano v gimnazijo, ki je stala takrat na sedanjem Vodnikovem trgu. Maturiral je l. 1893, nato pa se je vpisal na juridično fakulteto na Dunaju, ki jo je obiskoval dva semestra šol. l. 1893/4. Zaradi domačih razmer je vstopil v benediktinski red, študiral je teologijo v Admontu od leta 1894 do leta 1898. Tega leta je bil posvečen v mašnika in je bral novo mašo 3. 10. 1898 v Gradcu. Iz Admonta ga je red premestil v samostan Št. Pavel v Labudski dolini, od koder so ga poslali študirat arheologijo na graško vseučilišče. L. 1904 je promoviral za doktorja filozofije. Naslednjega leta (1905) je bil nameščen kot kustos na deželnem muzeju v Ljubljani, kjer je služboval do 31. VII. 1909, ko je bil odpuščen iz službe. Njegov nekdanji profesor na vseučilišču v Gradcu, poznani numizmatik dr. Arnold Luschin von Ebengereuth mu je priskrbel mesto kustosa v graškem muzeju Joanneumu. V Gradcu se je pozneje tudi habilitiral kot privatni docent. L. 1920 je postal izredni profesor za prazgodovino. L. 1943 je bil upokojen kot redni profesor arheologije na graški univerzi, pač pa je še ostal naprej kustos predzgodovinskega oddelka v Joanneumu do svoje smrti.

Že njegova oseba z značilno glavo je kazala izrednega človeka. Občevanje z njim, bodisi v stroki ali pa privatno, je potrdilo ta prvi vtis. Šmid je bil vsestransko in globoko izobražen mož, učenjak, eden tistih že redkih arheologov, ki so izšli iz univerz l. 1900. Ti so morali biti v svoji stroki vsestranski, saj so bili pionirji te znanosti v provincah nekdanje avstro-ogrške monarhije.

Klasične jezike je obvladal kolikor je bilo potrebno še iz gimnazije, izpopolnil se je le v epigrafiki. Na vseučilišču je dobil dobro znanstveno in še boljše metodično podlago. Na tem solidnem temelju je znanstveno gradil celo življenje. Kar je

sprejel, je dajal še v večji meri svojim učencem in mlajšim kolegom. Ostal je vedno z njimi vsaj v pisni zvezi ali pa v znamenjavi novih del. Njegova osebnost je kar izžarevala dobro voljo, veselje do znanstvenega dela in je s tem osvojil vsakogar, ki je prišel z njim v zvezo. Povsod, kjer je izkopaval, se ga z veseljem spominjajo. S svojim odprtim značajem, ko je vsakemu, tudi napreprostejšemu človeku, na mestu samem razlagal probleme, ki jih je nameraval rešiti, si je pridobil srca svojih sodelavcev in kopačev. Njegovi, danes že priletni delavci so še vedno ponosni na starinska imena, s katerimi jih je on krstil. Ko nanese govorica na njega, se vsi z veseljem na obrazu spominjajo starega, vedno čilega in nasmejanega profesorja.

Kranjski deželni odbor je s tem, da je namestil dr. W. Šmida v Ljubljani, pridobil za muzej izredno strokovno moč. Do njegovega prihoda je bil muzej zbirka redkih, starinskih predmetov. Ti so bili dobro konservirani in posode v muzejskih laboratorijih skrbno sestavljene. Znanstveni podatki, predvsem opis okoliščin, ki so spremljale te predmete in ki so vsaj tako važne kot predmeti sami, so pa bili zelo skromni, saj se da iz velike množice predmetov, ki so bili pred Šmidom izkopani na Vačah, le z veliko težavo sestaviti in rekonstruirati nekaj grobov.

Slovenski narod pa je imel kaj malo tudi od znanstvene obdelave raznih najdb. Največ je bilo posameznih zapiskov v raznih, tudi tujih znanstvenih časopisih (Dunajskih, n. pr. Mittheilungen der k. k. Zentralkommission itd.) v interpretacijo arheoloških predmetov se pa ni spuščal niti K. Dežman, ki je sicer precej pisal o arheologiji. Edino S. Rutar je v letopisu Matice Slovenske (1889-91) podal sliko izkopavanj na Slovenskem. Tuji znanstveniki Hoernes, Szombathy, Hirschfeld in dr. so objavljali rezultate svojega dela v avstrijskih, predvsem dunajskih znanstvenih revijah. Slovenija je spadala, kar se arheologije tiče, večinoma v nemško kulturno zono (Dunaj, Gradec), nekaj pa v italijansko (Trst). Šmidov predhodnik, Alfons Müllner, je bil zelo vesten in marljiv arheolog. Izdal je več monografij med njimi Geschichte des Eisens ali s svojo »Emono« pa ni imel sreče in uspeha. Bil je v nasprotju s tedanjim Muzejskim društvom za Kranjsko in je izdajal celo svoj časopis »Argo«.

S Šmidovim prihodom v ljubljanski muzej se je pričela za slovensko arheologijo nova doba. Vrgel se je z vso vnemo na muzejsko delo. Na novo je inventiral mnoge zbirke. S tem si je pridobil pregled muzejskih predmetov. Uredil je numizmatično zbirko keltskih in srednjeveških denarjev. Najboljše znanstvene rezultate dajejo pač arheološka izkopavanja, pa se je Šmid vrgel tudi na to. Uspehi notranjega, drobnega muzejskega dela, kakor tudi raznih raziskovanj na terenu mu niso izostali. V sporazumu z Muzejskim društvom je pričel izdajati tudi nov strokovni ča-

sopis, znanstvenega formata »Carniola« in pa »Muzejska poročila«, kjer je priobčeval končne rezultate svojega dela.

Spoznal je važnost staroslovanskih grobišč in sam eden prvih naših znanstvenikov, ki jih je obdelal in tudi publiciral. L. 1907 je pričel raziskovati slovensko grobišče v Bohinjski srednji vasi, objavil in znanstveno je pa tudi obdelal slovenska grobišča na Bledu, v Mengšu, Komendi in Črnomlju. Nadaljeval je tudi s tradicionalnem izkopavanju na Ljubljanskem barju pri Notranjih goricah. Tudi raziskovanje rimskega grobišča v Ljubljani ob Dunajski cesti je zaenkrat zaključil s tem, da je bilo v zadnjih treh letih (do l. 1907) odkritih vsega skupaj 757 grobov, kar je bila v veliki meri njegova zasluga. Že dolgo je bila poznana Langobardska nekropola v Kranju, a z izkopavanjem l. 1905 je deželni muzej zaključil raziskovanje tega grobišča. Vsega skupaj je bilo tukaj odkopanih 700 do 750 grobov. Rezultate tega izkopavanja je objavil W. Šmid.

Z njegovim odhodom v Gradec pa še ni prenehalo njegovo arheološko delo v Ljubljani. Eno njegovih največjih del je odkritje stare Emone. V času od l. 1909 pa do l. 1912 je izkopaval na zemljišču nemškega viteškega reda na Mirju in na parcelah nekaterih privatnih posestnikov v bližini. Takrat je odkril južno tretjino rimske Emone. Ponovno je izkopaval Emono v zgodnji spomladi l. 1916. Kopal je tokrat največ po privatnih meščanskih vrtovih in je vsaj deloma odkril severno tretjino Emone s pripadajočim zidovjem in vrati. Tudi del rimskega Forumu so odkrili. Njegova napaka pri teh izkopavanjih je ta, da ni šel povsod v globino do nedotaknjenega sloja zemlje. Le tako bi mogli ugotoviti vse peripatije, ki jih je prešla Emona v antiki.

Za časa prve svetovne vojne je s pomočjo Soške armade preiskoval predzgodovinske utrdbe ilirsko-keltskih Japodov. Te utrdbe so zapirale napadalcem prehod iz doline Reke v dolino Pivke in so izraz politične in vojaške moči tega plemena. Med mnogimi trdnjavami je posebno znamenit Šmihel pri Hrenovicah, ki ga je Šmid smatral za Metulum. Obenem je s temi utrdbami ponovno preiskal rimsko cesto Emona—Akvilleja. Posebno važnost je posvetil kasnorimskim obrambnim zidovom, ki so branili prehode od severa proti Italiji. V več člankih obdeluje ta problem še tudi kasneje (Fünfzehnter Bericht der Röm.-Germ. Kommission itd.). Rezultate tega njegovega sistematičnega raziskovanja so porabili skoro vsi zgodovinarji, ki so obravnavali naše kraje v kasni antiki. Poleg zgodovinskih zaključkov je pa tudi zelo važen arheološki material, ki ga je Schmid zelo dobro določil. Japodski problem ponovno obravnava, ko preiskuje njihovo naselbino Ulako nad Starim trgom pri Ložu.

Svojih zvez s slovensko arheologijo pa tudi tedaj ni pretrgal ko je bila Slovenija vključena v Jugoslavijo in tako popolnoma

odtrgana od Gradca. Mnogo je tedaj izkopaval v Sloveniji, tako na nekdanjem Štajerskem kakor tudi na Kranjskem. Naše strokovno časopisje je prinašalo in objavljalo rezultate njegovega dela, škoda le, da mnogo tega še ni obdelanega in je za vedno propadlo za slovensko arheologijo.

V Gradcu se je zelo mnogo bavil z lokalnimi problemi nekdanjega Norika. Izkopal je prazgodovinsko gradišče na Pošteli pri Mariboru. Vprašanje Noreje ga je močno interesiralo in ga je okupiralo več let. V zvezi s tem je tudi obravnaval pridobivanje in obdelovanje železa v Noriku (Norisches Eisen) in tudi v sosednjih, južno ležečih naših krajih. Ko raziskuje n. pr. Ulako, Kučer pri Podzemlju v Beli krajini, naselbino na Vačah ali pa Ajdovski gradec v Bohinju, povsod sledi in ugotovi pridobivanje in obdelovanje železa.

Posebno pazljivo je reševal probleme starega Petovia. Raziskoval je rimsko mesto na Hajdini, kopal pa je tudi na trgu poleg proštjske cerkve v Ptuju, kjer je našel ostanke zgodnje-krščanskih cerkvenih zgradb, ki jih je tudi objavil. Še za časa druge svetovne vojne je izkopaval na Hajdini in na Trojanah (Atrans), ali mu zaradi prevelikega dela ni bilo mogoče teh rezultatov objaviti. Velik napredek arheološke znanosti pri nas, posebno rezultati novih izkopavanj v Jugoslaviji in posebno slovanski problemi v Ptuju in na Bledu, so ga zelo zanimali, saj je sam mnogo raziskoval ravno v teh krajih. Bil je v znanstvenem dopisovanju z novo slovensko arheološko generacijo in bi se gotovo z velikim veseljem odzval povabilu naše najvišje znanstvene ustanove Slovenske Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani, ki ga je pozvala, da se vključi v njen krog znanstvenih sodelavcev, da ga ni prehitela smrt.

Iz tega, samo kratk, naznačenega arheološkega delovanja pokojnega profesorja vidimo, da je bil neumoren, sposoben in požrtvovalen znanstveni delavec, ki je reševal naše arheološke probleme brez ozira na to, ali je živel v naši sredi ali v tujini. Kdor bo študiral razvoj arheologije na naših tleh, bo moral priznati, da je bil profesor dr. Walter Šmid najmočnejši arheološki znanstvenik v naši domovini.

J. Klemenc.